

CZU: 343.982

CONSIDERAȚII PRIVIND CERCETAREA SCRISULUI ȘI SEMNĂTURII ÎN DOCUMENTELE PREZENTATE LA EXPERTIZĂ ÎN COPII

Gheorghe GOLUBENCO,
dr., prof.univ.
Mihai COSTEA,
doctorand

CONSIDERATIONS REGARDING THE INVESTIGATION OF HANDWRITING AND SIGNATURE IN COPIES OF DOCUMENTS SUBMITTED TO EXPERTISE

În lucrare autorii argumentează posibilitatea principală de examinare a semnăturilor în copie, sunt expuse unele considerații și recomandări privind metoda a astfel de investigații.

Cuvinte-cheie: expert, document, xerocopie, scris, semnătură, expertiză grafoscopică

The authors of the present work justify the main possibility of examining signatures in copies of documents, they bring some considerations and recommendations regarding the methodology of such investigations.

Keywords: expert, document, xerox copy, handwriting, signature, graphologic expertise.

Problema cercetării grafoscopice a rechizitelor documentelor (semnătura, impresiunea de ștampilă, blancheta etc.) prezentate la expertiză în format electronic sau în xerocopii până la ora actuală nu și-a găsit rezolvare, rămânând discutabilă atât în teoria, cât și în practica expertizei judiciare a țării noastre și nu numai. Și aceasta, cu toate că organele ocrotirii normelor de drept, instanțele de judecată, persoanele fizice, din an în an tot mai frecvent solicită examinarea imaginilor (copiilor) unor înscrisuri și semnături, mai cu seamă în cauze penale și civile legate de sectorul economic.

Problema identificării scriptorului după inscripțiile și semnăturile din documentele prezentate în copii, nu este simplă. Posibilitățile contemporane ale tehnicii de multiplicare de a executa copii color, alb-negru de înaltă calitate a oricărui documente, scanarea acestora și obținerea de imagini printate, facilitează apariția a tot mai multor acte contrafăcute, falsificate prin montaj ori alte procedee, originalele cărora fie că se păstrează în calculatoare, fie că sunt sustrate sau se nimicesc după realizarea falsului, mai rar când documentele sunt distruse în rezultatul unor calamități naturale.

Iată de ce, examinarea a astfel de obiecte în formă de copii, confecționate cu ajutorul tehnicii de copiere-multiplicare, cel mai adesea în varianta de imagini electrofotografice (ca una din cele folosite în masă), în scopul acordării de ajutor anchetei la crearea bazei probante în diverse cauze judiciare, a devenit o sarcină actuală a serviciilor criminalistice de

pretutindeni. În fața experților stau mai multe întrebări, legate mai des, de semnături: - dacă expertul poate, în genere, să efectueze examinarea copiilor de semnături; - dacă da, care ar fi particularitățile metodice a astfel de investigații ș.a.

Legat de prima întrebare, trebuie spus că în diverse țări, ea se rezolvă în mod diferit. Spre exemplu, în Ucraina, din câte le cunoaștem, unitățile de expertiză publică resping solicitările în acest sens, având în vedere complexitatea deosebită a identificării scriptorului după copiile documentelor, de unde și riscul sporit al unor erori expertale, cât și componenta corupțională a acestui fenomen. În alte țări, inclusiv Republica Moldova, riscul în cauză și-l asumă fiecare expert în parte, în funcție de experiența profesională, vechimea în muncă, situația expertală concretă.

În ce ne privește, având în vedere rolul deosebit al expertizei în probatoriul penal și civil, considerăm, în principiu, posibilă examinarea a astfel de copii în anumite situații (îndeosebi, când se întrevede o concluzie de excludere a identității) cu condiția că acestea sunt calitative, reflectă adecvat caracteristicile scripturale ale documentului autentic, lipsesc indicii unor contrafaceri tehnice (care, de fapt, pot fi cu greu descoperiți), respectându-se și anumite particularități de cercetare a obiectelor litigioase.

În cele ce urmează aducem unele considerații care ar putea contribui sau facilita acest proces.

În acest sens notăm că, în cadrul examinării imaginii semnăturii de pe copia electrofotografică a documen-

tului, una din aceste particularități prezintă stabilirea, în primul rând, dacă aceasta a fost sau nu aplicată cu utilizarea unor mijloace tehnice, adică dacă există indici de fals tehnic, dincolo de însuși copierea ca atare, care poate masca și falsul ca rezultat al unui eventual montaj (a se vedea în anexa 1 un exemplu de fals tehnic).

În cazul în care, în aceste copii de semnături lipsesc indici ce denotă o pregătire prealabilă sau folosirea altor mijloace tehnice, cu excepția copierii electrofotografice propriu-zise (grafisme străine, rețușare, dublarea trăsăturilor, conținut diferit a coloranțului în diverse zone ale semnăturii etc.), expertul, de regulă, formulează următoarea concluzie de sintetizare: "Examinarea vizuală a semnăturii sub diferite unghiuri a sursei de lumină, în transparentă, în radiații UV, IR, precum și la un grosiment al microscopului în scopul descoperirii unui eventual fals tehnic, excepțând însuși copierea electrofotografică, nu a fost stabilit". În opinia noastră, o astfel de concluzie indefinită în cazul nostru urmează a fi formulată într-o formă de probabilitate.

Dacă examinarea copiei electrofotografice scoate în evidență un ritm încetenit, coordonare dificilă, acest lucru expertul, în raportul său, urmează a-l consemna după concluzia de mai sus, având în vedere că indicii în cauză, pot semnala despre: - îndeplinirea în condiții neobișnuite a semnăturii în litigiu de însuși executor; - realizarea acestei semnături de altă persoană prin imitarea unei semnături autentice; - calitatea copiei cum, spre exemplu, în procesul replicării duble sau multiple a

unei imagini faximile urmate de reproducere electrofotografică. Concluzia de sinteză intermediară va fi în formă verosimilă, întrucât caracteristici analogice pot fi întâlnite și în scrisul persoanelor de vârstă a treia, însoțite de bolile bătrâneții dar, uneori și în scrisul nemodificat al executorului obișnuit.

Totodată, credem necesar a lua în calcul și faptul că relevarea pe copiile electrofotografice a indicilor ce mărturisesc o executare în condiții neobișnuite a semnăturii sau îndeplinirea ei prin imitarea semnăturii autentice, prezintă o sarcină dificilă, deoarece acestea coincid cu indicii copierii duble sau multiple a docu-

mentului. Totuși, dacă la examinarea semnăturii vor fi depistate indicii specifice, va trebui de formulat iarăși o concluzie de probabilitate cu precizarea factorilor concreți care au condus într-o măsură sau alta la modificarea scrisului examinat.

Oricum, după verificarea semnăturii privind folosirea mijloacelor tehnice de realizare și îndeplinirea ei în condiții neobișnuite, urmează a trece la examinarea separată a scrisului cu care a fost executată semnătura, ceea ce presupune selectarea caracteristicilor identificatoare (generale și particulare) a semnăturii litigioase, totalitatea cărora o și reprezintă.

litigiu pe un contract de împrumut bănesc. În imagine observăm debutul tocat și nesigur al mișcărilor la începutul semnăturii, presiunea mică, trasee frânte și ezitante, microtremurături, presiune nediferențiată – simptome ce constituie indicii de fals [3, p.101].

Uneori devine greu a descrie semnăturile care nu conțin litere încheiate graphic. Actualmente acestea, de multe ori reprezintă niște grafisme reduse care, de obicei, redau doar parțial numele unei persoane, însă cunoscuții savanți români A.Frățilă și Gh.Pășescu au dreptate când scriu că "nu există nici obligativitatea ca o iscălitură să reproducă numele" [1, p.109]. În astfel de situații este bine să fragmentăm semnătura în: - partea incipientă; - de mijloc; - finitorie; - element deasupra rândului, - element dedesuptul rândului, ceea ce permite a ne imagina contemplativ configurația semnăturii. Alteori, plastografiile, ne având în față modelul semnăturii, reproduc primele semne ale numelui, prenumelui persoanei respective, pe când semnătura titularului cuprinde elemente ilizibile.

În astfel de situații, pentru a soluționa întrebarea dacă semnătura în litigiu este sau nu efectuată de că-

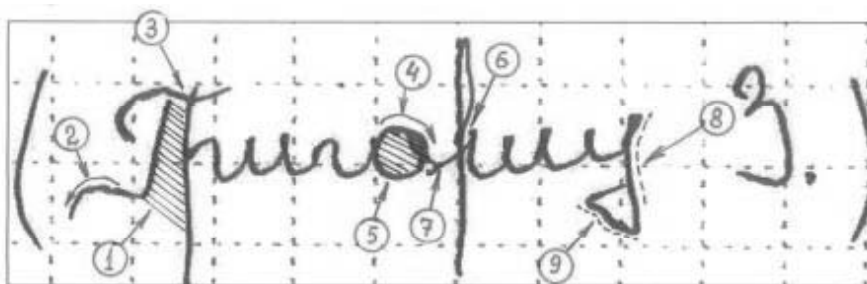

Foto 1. Imaginea unei inscripții în copie pe o recipisă de împrumut bănesc a sumei de 370.000 euro. Săgețile și cifrele încercuite indică caracteristicile executării inscripției prin imitație: microsinuozități, frânturi de trasee, începuturi și sfârșituri tocate ș.a.

Experiența practică arată că acestea se păstrează suficient de bine în prima copie, mai ales cele color, modificându-se treptat în funcție de numărul lor (a se vedea foto 1 de mai jos a unei inscripții în litigiu preluată de pe o recipisă de împrumut bănesc, prezentată la expertiză în copie-color).

Din cele generale, mai însemnate le considerăm următoarele: - caracteristicile ce denotă construcția semnăturii (transcripția, forma ei la general, care posibil amintește o formă geometrică); - cele ce caracterizează gradul și caracterul deprinderii de a scrie (evoluția scrisului, coeziunea și ritmul execuției, complexitatea constructivă); - structura mișcărilor pe traectorie (forma și direcția dominantă a mișcărilor, întinderea lor pe verticală și orizontală, înclinația); - cele ce oglindesc orientarea spațială (direcția și forma liniei de scriere).

În cadrul cercetării caracteristicilor generale a scrisului este important nu numai să le scoatem în evidență și să le descriem în raportul expertului, dar și să apreciem gradul de coordonare al mișcărilor, întrucât mai frecvent

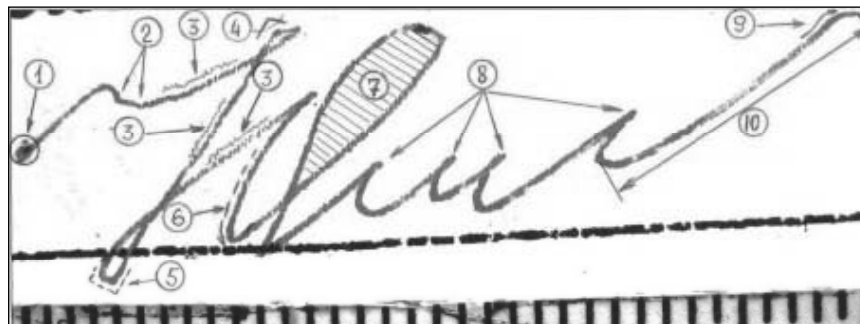

Foto nr.2. Imaginea unei semnături în litigiu pe un contract de împrumut bănesc. Săgețile și cifrele încercuite indică debutul tocat și nesigur al mișcărilor la începutul semnăturii, presiunea mică, trasee frânte și ezitante, microtremurături, presiune nediferențiată – simptome ce constituie indicii de fals.

semnăturile falsificate se evidențiază tocmai prin diminuarea gradului de coordonare și ritmul execuției.

Acest fapt poate fi desprins din imaginea unei semnături litigioase (foto nr.2 de mai jos) expertizată la cerere în următorul exemplu: într-o cauză civilă, Judecătoria Hâncești a RM a dispus expertiza grafoscopică repetată, în comisie, unui birou individual de expertiză judiciară, pentru a stabili paternitatea semnăturii în

tre titularul ei, considerăm oportun a nu renunța la identificarea ei pe motiv că aceasta este incomparabilă cu modelele autentice, dar să realizăm confruntarea ulterioară cu scriptele textuale ale persoanei date.

De complexitate sporită prezintă însă stabilirea și examinarea caracteristicilor speciale ale semnăturii. De aceea, pentru această etapă este caracteristic o altă particularitate – realizarea unei elaborări grafice a semnăturii.

Enciclopedia expertizei judiciare precizează că "Elaborarea în expertiza grafoscopică este o metodă de efectuare a examinării separate și comparative a caracteristicilor scrisului. La examinarea textelor, elaborarea caracteristicilor particulare constă în reproducerea de către expert a imaginilor literale și cifrice ce conțin caracteristici ale scrisului și marcarea pe aceste imagini a coincidențelor și divergențelor".

Tot aici autorii-alcătuitori ai enciclopediei aduc și definiția elaborării grafice a semnăturii: "Elaborarea semnăturii – element tradițional al metodicii de expertiză a semnăturii, ce reprezintă metodă de efectuare a examinării analitice și comparative a caracteristicilor scrisului în semnături. Ea constă în reproducerea de către expert a fiecărei semnături contestate (în totalitate sau pe fragmente), marcarea pe aceste imagini a caracteristicilor scrisului, coincidențele și deosebirile lor" [4, p.360].

Legat de aceasta, menționăm că adeseori pentru realizarea a astfel de elaborări grafice, în practică se folosesc fotocopiile sau xerocopiile mărite ale semnăturilor examinate, ceea ce ușurează procesul cercetării, însă nu și calitatea acestuia. În opinia noastră, elaborarea grafică a semnăturii urmărește nu numai scopul de a fixa cât mai multe detalii ale semnăturii analizate dar, îndeosebi - stabilirea punctului incipient al trăsăturilor, consecutivitatea mișcărilor. Acest aspect este extrem de important în cadrul examinării iscăliturilor în care există trăsături ce nu formează litere finite, indiferent de localizarea lor.

De aceea, doar elaborarea grafică manuală, adică desenarea sau schițarea ei cu un creion sau alt instrument scriptural ar completa semnificativ informația vizuală și cunoștințele despre semnătura în litigiu, obținându-se o imagine spațială, am putea spune tridimensională, mai informativă despre stereotipul dinamic al scriitorului, necesară evaluării posibilității de reproducere a ei de către o altă persoană.

Prin urmare, realizarea cercetărilor grafoscopice trebuie, în opinia noastră, să includă obligatoriu elaborări grafice ale semnăturilor (a scrisului), ce permite de multe ori să ne dumerim mai repede și să sesizăm mai limpede prin însuși motorica noastră personală, soluția corectă a sarcinii expertale.

Alteori, la cercetarea semnăturilor, la expert apare întrebarea legată de consecutivitatea examinării obiectelor în litigiu și a materialelor de comparație. În special, - trebuie oare să începem examinarea cu elaborarea grafică a semnăturilor contestate sau cu a celor de comparație?

În opinia noastră, pornind de la experiența practică și opiniile unor experți judiciari, exprimate în literatura de specialitate [3, p.395], investigațiile urmează de început cu elaborarea grafică a modelelor de comparație. Aceasta se lămurește prin faptul că scriptele de comparație conțin o cantitate mai mare de material investigativ, ce permite să scoatem în evidență nu numai caracteristicile nodale (stabile), adică "pilonii" de sprijin, dar și legitățile statistice, ponderea lor. Iscușița de a evidenția în semnăturile – model, complexul de caracteristici - "piloni" care, dincolo de variabilitatea scrisului, rămân stabile indiferent de condițiile de scriere, are o mare importanță pentru etapa cercetărilor comparative.

Acest complex de caracteristici, fiind folosiți la etapa de cercetare comparativă, permite a stabili fie, identitatea, regăsindu-se în scrisul semnăturii litigioase fie - lipsa identității, caracteristicile în cauză fiind absente în semnătura contestată. Mai mult, la cercetarea semnăturilor de o construcție extrem de simplă, evidențierea măcar a unui ansamblu de 2-3 caracteristici-"piloni" permit, după evaluarea coincidențelor și deosebirilor, să ajungem la o anumită concluzie.

După examinarea separată a scrisului semnăturilor-model de comparație și a celor în litigiu, se trece la investigarea comparativă, care constă în confruntarea caracteristicilor scoase în evidență în cadrul examinărilor separate. Indicii ce caracterizează scrisul, folosiți pentru comparație urmează a fi analizați din punctul de vedere al stabilității, variabilității și frecvenței în scrisul diverselor persoane, adică trebuie determinată ponderea identificatoare a acestora.

Sarcina imediat următoare a expertului constă în evaluarea totalității de ansamblu a caracteristicilor evidențiate, care și este etapa de încheiere a investigațiilor, după care se trece la redactarea raportului de expertiză și ilustrarea lui după principii, expuse în literatura de specialitate [2, p.174-183] (a se vedea Anexa 1,

din care pot fi desprinse unele dintre aceste principii: prezentarea succesivă de la ansamblu la detaliu, marcarea elementelor comparate etc.).

Înbinarea cunoștințelor metodicii de examinare a scrisului cu experiența practică a expertului formează acea bază pe care se sprijină cunoașterea apreciativă. În procesul de acumulare a cunoștințelor practice expertul își formează o anumită imagine despre frecvența manifestării însușirilor scrisului în structura semnăturilor, frecvența caracteristicilor în semnăturile diferitor persoane ca criteriu de apreciere a ponderii identificatoare.

În concluzie, subliniem că practica îndelungată a expertului, în prezența unui potențial intelectual, a culturii generale și a unei cugetări plastice dezvoltate, permite a asigura concluzii obiective în astfel de investigații complexe a scrisului și semnăturii.

Bibliografie

1. Frățilă A., Pășescu Gh. Expertiza criminalistică a scrisului și semnăturii de quantum redus. București: Pro Universitaria, 2008. 168 p.
2. Frățilă A., Pășescu Gh. Expertiza criminalistică a semnăturii. București: Național, 1997. 300 p.
3. Жижица М.В. Судебно-почерковедческая экспертиза документов. Под ред. Е.П.Ищенко. М.: Юрлитинформ, 2006. 176 с.
4. Шаова Т.Г., Сейтенов К.К. Особенности методики исследования измененного почерка. В: Материалы Международной научно-практической конференции «Теория и практика экспертизы в современных условиях». М.: Проспект, 2007, с.394-399.
5. Энциклопедия судебной экспертизы. Под ред. Т.В. Аверьяновой и Е.Р. Россинской. М.: Юристъ, 1999. 552 с.

Anexa 1

PLANȘĂ DEMONSTRATIVĂ
la Raportul de expertiză privind cercetarea Contractului de fidejusiune încheiat între cet.G. și BC
”Moldindcombank”SA dispusă de Judecătoria Botanica pe o cauză civilă

PLANȘĂ DEMONSTRATIVĂ
la Raportul de expertiză nr. __ din ____

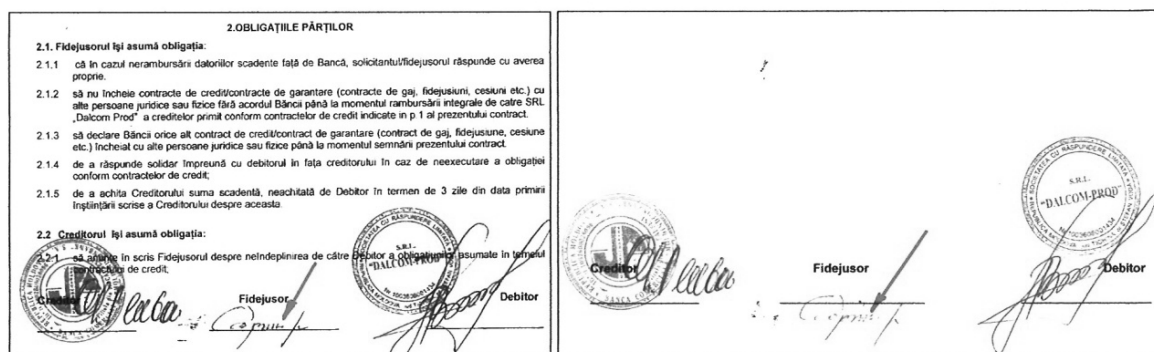

Foto nr.1-2. Aspectul general a două fragmente de pagini ale Contractului de fidejusiune f/nr. din 08.07.2010 cu valoarea de 3.690.000 lei, încheiat în or.Căușeni între cet. G. ____ și BC “Moldindcombank” SA. Săgețile de culoare roșie indică semnăturile contestate supuse expertizării.

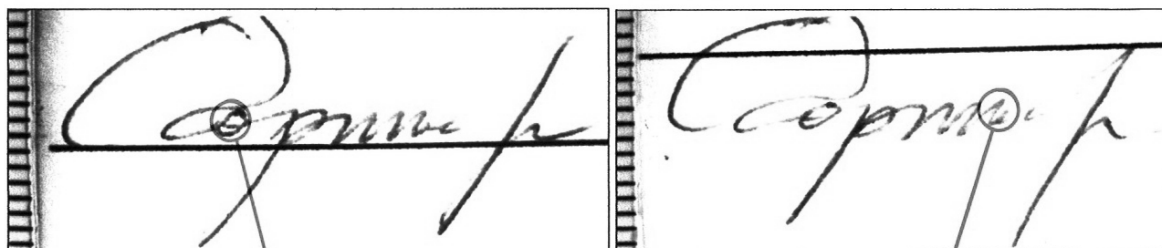

Foto nr.3-4. Aspectul general al semnăturilor contestate de la rubrica “Fidejutor” executate din numele cet. G ____ pe 2 pagini ale Contractului de fidejusiune din 08.07.2010.

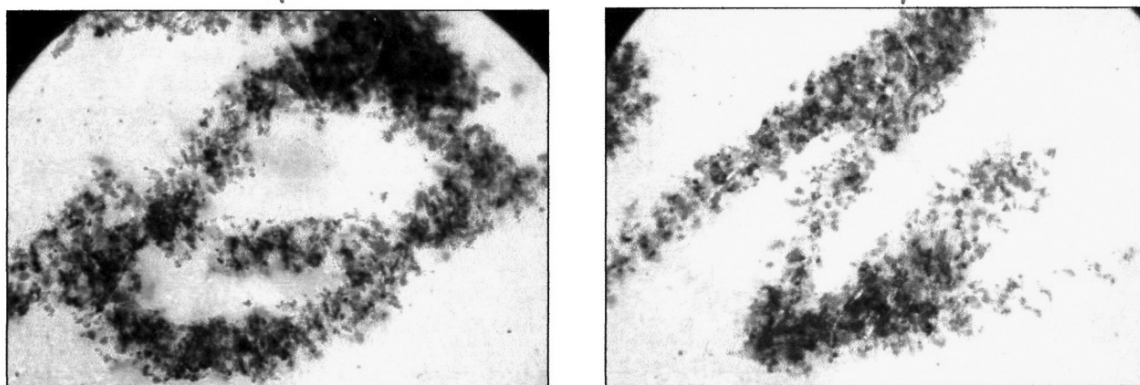

Foto nr.5-6. Microfotografiile ale zonei incipiente și celei mediane ale semnăturilor în litigiu de pe prima și a doua pagină a Contractului de fidejusiune f/nr. din 08.07.2010, încheiat între cet. G. __ și BC “Moldindcombank” SA în or.Căușeni.

Notă: Cerculețele și săgețile roșii indică zonele prezentate în microfotografiile nr. 5-6, pe care pot fi observate punctele multicolore (verzui, purpurii, cafenii ș.a.) spațiate haotic din care sunt compuse trăsăturile semnăturii – indici de falsificare tehnică a semnăturii cu ajutorul scannerului și imprimantei Inkjet-color.